

Petras Paulaitis, 1985. Iš Kretingos muziejaus mokslinio archyvo

PETRAS PAULAITIS-AIDAS

1904 06 09–1986 02 19

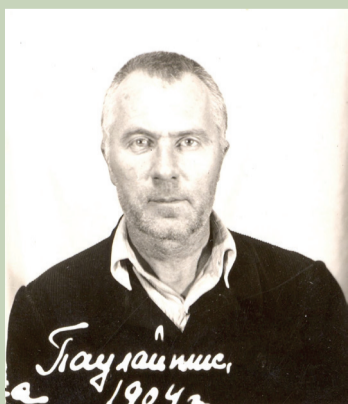
Petras Paulaitis gimė 1904 m. birželio 9 d. Raseinių aps. Jurbarko vls. Kalnėnų k. Kazimiero Paulaičio ir Kotrynos Gerdvilytės-Paulaitienės šeimoje¹. Baigęs saleziečių gimnaziją Vytėnuose (netoli Jurbarko) nuo 1923 m. studijavo Italijoje Milano katalikų universitete, kur baigė Filosofijos skyrių. Mokėjo ispanų, italų, lotynų, portugalų ir vokiečių kalbas. 1933 m. Portugalijoje dirbo Lietuvos Respublikos pasiuntinybėje Lisabonoje. 1934–1935 m. Lisabonos privačioje gimnazijoje dėstė italų ir lotynų kalbas. Nuo 1936 m. dėstė privačioje gimnazijoje Austrijoje, tačiau 1938 m. ją okupavus nacių Vokietijai, grįžo į Lietuvą ir Raseinių aps. Jurbarko „Saulės“ gimnazijoje dėstė lotynų kalbą. 1940 m. birželio mėn. Lietuvą okupavus sovietams, pasitraukė į Vokietiją, kur įstojo į Lietuvos aktyvistų frontą, baigė žvalgybos mokyklą.

1941 m. birželio 22 d. prasidėjus Vokietijos–SSRS karui, grįžo į tėviškę. Buvo paskirtas Raseinių aps. viršininku. Protestuodamas prieš nacių vykdomą žydų žudymą atsistatydino ir pradėjo mokytojauti Jurbarko gimnazijoje. Čia įsteigė aukštesniųjų klasių mokinių klubą, kurio nariai platino gyventojams savo mokytojo spausdintus atsišaukimus. Darbas su Jurbarko jaunimu buvo tik rimtos pagrindinės organizacijos pradžia. Jau tuomet savo parengtus dauginti tekstus P. Paulaitis pasirašinėjo *Aido* slapyvardžiu. 1942 m. vasario 16 d. jis įsteigė Lietuvos laisvės gynėjų sąjungą (LLGS), leido laikraštį *Lietuviški atgarsiai*, kuriame ragino jaunimą nedalyvauti žydų represijose, nevažiuoti į darbo tarnybą Vokietijoje. Išsiplėtusi ir suaktyvėjusi LLGS veikla atkreipė gestapo dėmesį.

1943 m. spalį P. Paulaitis buvo suimtas gestapo, tačiau, vežamas į kalėjimą, pabėgo. Sugrįžęs į tėviškę ėmė slapstytis. Netrukus Jurbarko apylinkėse jis pradėjo organizuoti Lietuvos vietinę rinktinę. Frontui slenkant į vakarus pradėta rengtis kovai su sovietais – buvo kaupiami ginklai, šaudmenys, spausdinimo priemonės.

1944 m. liepą sovietams reokupavus Lietuvą, P. Paulaitis išitraukė į rezistencinį judėjimą. Tais pačiais metais jis sustabdė LLGS veiklą ir iš jos narių įkūrė Lietuvos laisvės gynėjų (LLG) partizanų rinktinę. Vietoje *Lietuviškų atgarsių* ėmė leisti *Laisvės varpą*, vėliau tapusį ir Jungtinės Kęstučio apygardos laikraščiu. 1946 m. rugsėjį drauge su kitais partizanų vadais dalyvavo kuriant Jungtinę Kęstučio apygardą, o ją įkūrus rugsėjo 12 d. tapo LLG rinktinės, pervadintos Trijų lelijų vardu, vadu. Taip pat ėjo ir apygardos štabo Agitacijos ir propagandos skyriaus viršininko pareigas, redagavo *Laisvės varpą*. Daug laiko jis praleisdavo štabo bunkeryje, įrengtame Batakių miške, tačiau spaudos ir leidybos reikalai priversdavo judėti – reikėjo surasti patikimų žmonių ir vietų darbui. P. Paulaičio ryšininkas Jonas Gaidauskas-*Brevė* Tauragės aps. Skaudvilės vls. Mažintų k. surado patikimą ūkininką Antaną Andriulį ir jo sodyboje įrengė slėptuvę. Dar viena slėptuvė buvo įkurta Juozo Žičkaus sodyboje Skaudvilės vls. Poškakaimyje. Slėptuvėse ir buvo rengiamas *Laisvės varpas*.

Už P. Paulaičio išdavimą enkavėdistai žadėjo 10 000 rublių premiją. 1947 m. balandžio 12 d. P. Paulaitis buvo suimtas J. Žičkaus namuose, nors ir turėjo netikrus dokumentus Igno Pauliaus pavarde. Kalintas Tauragėje. Tardomas prisipažino, kas esąs, tačiau kovos draugų neišdavė. Ypatingojo pasitarimo 1947 m. lapkričio 1 d. nuteistas

Petras Paulaitis-Aidas. Iš Lietuvos ypatingojo archyvo dokumentų

dvidešimt penkeriems metams lagerio. 1947 m. lapkričio 20 d. išvežtas į lagerį – Statyba Nr. 501, Tiumenės sr. – Oziorlagas (Irkutsko sr.). 1956 m. birželio 13 d. Vyriausybės komisija peržiūrėjo P. Paulaičio bylą, sumažino bausmės laiką penkiolika metų ir leido grįžti į Lietuvą.

Į Lietuvą P. Paulaitis grįžo 1957 m. ir lapkričio mėn. Kaune atkūrė Lietuvos laisvės gynėjų sąjungos veiklą. Deja, tų metų rudenį sąjungos veikla buvo atskleista. P. Paulaičiui teko palikti Kauną. Jis apsigyveno netoli Šiaulių. Už tautiškumo ugdymą tarp studentų vėl suimtas. Nuo 1957 m. spalio 30 d. kalintas Šiauliuose. 1957 m. lapkričio 5 d. išvežtas į lagerį – Oziorlagas, Irkutsko sr. – Javosas (Dubrovlagas), Zubova Polianos r., Mordovija. 1958 m. balandžio 12 d. vėl nuteistas dvidešimt penkeriems metams lagerio.

Net ir per trisdešimt ketverius metus, praleistus lageriuose, P. Paulaitis nepalūžo, neišsivadėjo savo idealų, išliko optimistas.

1982 m. spalio 30 d. buvo atvežtas į kalėjimą Vilniuje. 1982 m. lapkričio mėn. paleistas. Apsigyveno Kretingoje. P. Paulaitis buvo populiarus tarp jaunimo ir lankomas bendražygių. Mirė 1986 m. vasario 19 d. Palaidotas Kretingos miesto naujosiose kapinėse Padvarių k.

Iš kairės: Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto steigėjas kun. Vincentas Vėlavičius, ką tik iš lagerio grįžęs P. Paulaitis ir antisovietinio pasipriešinimo dalyvis, buvęs partizanas, politinis kalinys ir Lietuvos laisvės lygos narys Leonas Laurinskas-Liūtas. Tauragė, 1982 m. Iš Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus rinkinių

Lietuvos pasipriešinimo nacių ir sovietų okupaciniams režimams dalyvio P. Paulaičio rožančius. Lietuva, XX a. 9-asis dešimtmetis. Iš Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus rinkinių

P. Paulaitis su savo globėjų Zitos ir Jono Kubilių sūnaus Virginijaus draugu. Kretinga, 1983 m.

L. Laurinskas-Liūtas (kairėje) ir P. Paulaitis prie Jungtinės Kęstučio apygardos vado Juozapo Kasperavičiaus-Visvydo žūties vietos. Tauragės r. Batakių apyl. Antegluonio k. XX a. 9-ojo dešimtmečio pradžia. Iš Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus rinkinių

Antkapinis paminklas šioje vietoje palaidotam 1986 m. vasario 19 d. mirusiam pedagogui, filosofui, teologui, Jungtinės Kęstučio apygardos štabo Agitacijos ir propagandos skyriaus viršininkui, politiniam kaliniui, Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro kryžiaus kavaliieriui P. Paulaičiui-Aidui atminti. Kretingos m. Kretingos miesto naujosios (Padvarių) kapinės. Pastatytas 1986 m., J. Kanarsko nuotr., 2008.

1997 m. gruodžio 22 d. P. Paulaičiui pripažintas kario savanorio statusas, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1998 m. gegužės 13 d. įsakyму jam suteiktas kapitono laipsnis, Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu 1999 m. sausio 31 d. jis apdovanotas Vyčio Kryžiaus 3-iojo laipsnio ordinu (dabar – Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro kryžius) (po mirties).

Parengė Rūta Trimonienė

¹ Lietuvos valstybės istorijos archyvas (LVIA).